

KŐRÓS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	5
2. Kőrös bemutatása	8
3. Örökségünk	11
4. Eltérő karakterű településrészek <i>Falusias lakóterület</i> <i>Turisztikai terület - Drávakapu</i> <i>Gazdasági terület - Daróczyhalma</i>	27
5. Építészeti útmutató <i>Tetőforma</i> <i>Tetőhajlásszög</i> <i>Karakter</i> <i>Utcai homlokzat</i> <i>Színezés, anyaghasználat</i> <i>Napelem, napkollektor elhelyezése</i> <i>Gépészet</i> <i>Villamos légvezetékek, tűzcsapok</i> <i>Telepítés</i> <i>Magasság</i> <i>Kerítések, Kertek, Tornácok, Ajtók, kapuk, ablakok</i> <i>Homlokzatképzés, Tetők, Melléképületek, Részletek</i>	35
6. Jó példák	55
7. Utcák, terek	60
8. Hirdetések, reklámtáblák	63

BEVEZETÉS

„Múltból, jelenből és jövőből van összegyúrva az emberiség. Akik ma élnek, csupán egy nagy folyamatnak részesei, amit ma építész, alkotás magadnak, abban apáid és nagyapáid vére-verejtéke is benne van. Minden, ami a múltat idézi, otthonosabbá teszi a jelent is.”
/Rónaszegi Miklós/

A Településképi Arculati Kézikönyv célja, hogy az építetők és építkezők a jelenleg használatos száraz, főleg a szakmának szóló rendeletek és jogszabályok helyett, egy mindenki által érthető, könnyen használható és forgatható színes, egyszerű ábrákkal és fotókkal kiegészített kiadványból tudjanak tájékozódni.

Bemutatja, hogy Kórós meglévő épített és természeti környezetében melyek azok a fontos értékek, amelyeket minden faluját szerető és óvó állampolgárnak célszerű tisztelőben tartania.

„Globalizálódó világunk minden területén változások tapasztalhatók, amelyek hatásai minden léptékben érezhetők, legyen szó akár országos, regionális, települési vagy még kisebb területi egységről. Településeink, vagy még szűkebb léptékben gondolkodva, lakókörnyezetünk az a lépték, amelynek változásai (történjenek azok akár globális folyamatok eredményeként, akár nem) a szemünk előtt zajlanak, és amelyeket így nap mint nap nyomon követhetünk. A települések, a települések terei életünk kereteit jelentik, amelyben mindennapi életünket éljük, s amelyek karaktere, szellemisége folyamatosan és észrevétlenül hat ránk, befolyásolja hangulatunkat, közérzetünket. A társadalom működésének alapfeltétele, hogy rendelkezhesen a tér felett, alakíthassa, formálhassa a tereket. Ugyanis ha nem értjük környezetünk működését, úgy érezhetjük, hogy egy tőlünk független térben élünk, amelyre nem lehetünk hatással, s amelynek kiszolgáltatottjai vagyunk, tehát csak elfogadjuk és elviseljük környezetünket, de nem érezzük sajátunknak.” /Tóth Zoltán/

Házakban élünk, irodákban dolgozunk, a gyerekeink iskolába járnak. Az épületek nem csupán háttérrel adnak életünkhöz, hanem formálják is azt; meghatározzák, mit látunk és hogyan.

Milyen jogon szól bele bárki is, hogy ki milyen házat épít fel magának? – Ez egy gyakran elhangzó részben jogosan feltett kérdés. Azonban onnantól kezdve, hogy ez bármilyen módon sértheti mások és a település érdekeit, ez a kérdés átértelmeződik. Fontos a szabályozás, mert lehetővé teszi, hogy a települési közösségek hatékonyan óvják meg környezeti kultúrájukat, és fejlesszék azt.

Egymás tiszteletben tartása, a közös célok és irányok kitűzése és azok figyelembevételére minden működő emberi és épített közösség alapkritériuma.

Az arculati kézikönyv remélhetőleg egy mindenki számára inspiráló gyűjtemény lesz. A tervezési szakaszban hasznos információk mellett ihlettel is szolgál.

Bízunk benne, hogy mindenki számára megérthető, megismerhető és elfogadható közös megoldás született. Legfőbb célja, hogy Kőröson olyan új és megújuló lakó- és középületek, illetve közterületek szülessenek, amelyek egyszerre védik a meglévő természeti és épített értékeket és hagyományt, azokból tanulva, azokat továbbörökítve, fejlesztve, a kor igényeinek megfelelő, magas minőségű új, megújuló épületek és közterek szülessenek.

„Az én házam, az én váram
Minden rossz kint marad
Az én házam, az én váram
Nincs is nálam boldogabb”
/Kárpátia/

KÓRÓS BEMUTATÁSA

ORMÁNSÁG

Ormánság-hangulata van ennek a szónak. Egyszerre jelent 43 falut, népcsoportot, letűnt kultúrát, múltat és jelent, erdőket, holtágakat, halódó tájat, elsorvadást. Sokan csak, mint földrajzi fogalmat használják, ennél azonban sokkal több. Lehatárolható ugyan egy terület Drávafoktól Drávaszabolcsig, Kákcistól a Dráváig, de jelenti az itt élt embereket, kultúrájukat, évszázados harcaikat a folyóval, a folyószabályozás után a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodást, a nagybirtok szorításának következményeit, a határközeliség hátrányait, a rendszerváltás utáni elsorvadást, a kitörési lehetőségek keresését. Nyugati részét nevezik Okorvidéknek, keleti szélét Bőköznek, középső részét Ormányköznek, vagy egyszerűen Ormánynak.

Ezen a területen a honfoglalás óta szintiszta magyarság élt, az egymás közötti házasodásnak köszönhetően ez a 19. század második feléig meg is maradt. Sztárai Mihály hittérítő tevékenysége folytán református vallásúak voltak az ormánsági emberek.

Kórós község a Kelet-Ormánsági részen helyezkedik el.

A település területe a Villányi–hegység nyugati nyúlványának lábánál, a síkságra érkező Pécsi–víz, valamint az Egerszegi–csatorna mentén fekszik.

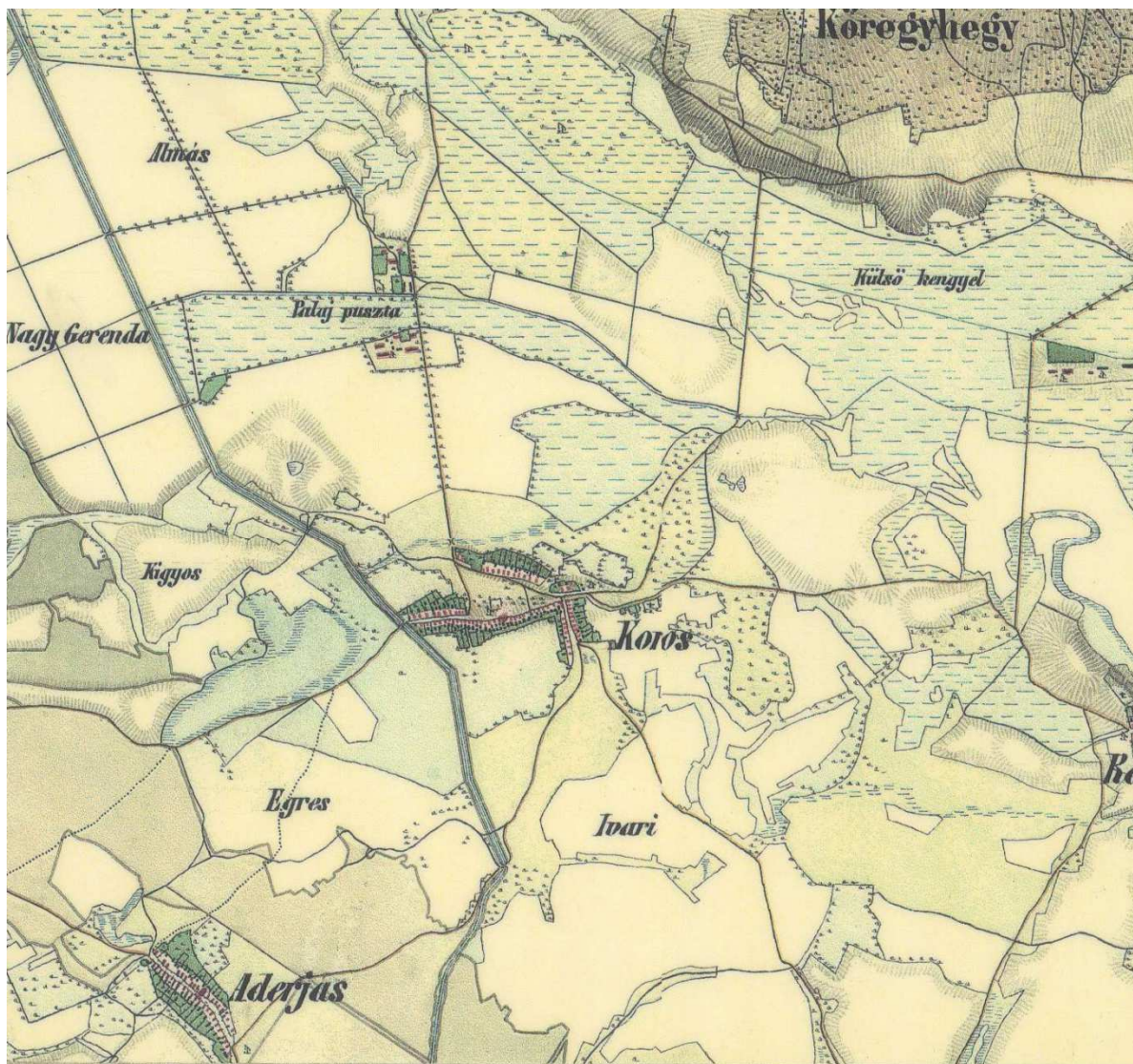
A Fekete víz síkján Sámod és Rádfalva között helyezkedik el Kőrös község. Hegyszentmárton, Rádfalva, Drávapiski, Adorjás, és Páprád községekkel határos.

Kiss Z. Géza szerint a vízparti egysor házas téli szállás állandósulásból alakult ki. Egyes adatközlők szerint a falu eredetileg a Págoi részen állt, és Kőrös volt a neve, ami a Kőrisfával hozható kapcsolatba. Valószínűbb azonban, hogy a körben vízzel körülvett szigetek neve lehetett Kőrös. A 19. századtól jelentek meg nagy számban a külterületi lakott puszták és tanyák: Palaj – puszta (1840-től), Garzó – tanya, Varga – tanya, Almáspusztá, Mária – major, Fabók – tanya, Kígyós – pusztá, stb.

Ma egy mezőgazdasági telephely működik a településtől délre.

A közlekedési fővonalak jellemzően kelet-nyugati irányúak, Vajszlótól emelkedve Diósvizslón át Pécs irányába.

A terület északi részén nagy erdőségek találhatók.

ÖRÖKSÉGÜNK

KŐRÓS TÖRTÉNETE

Kőrös történetileg az őskortól lakott település, erre vonatkozólag több lelet is előkerült a Palaj – pusztában végzett ásatásokról. Nevét az oklevelek 1341-ben említik először Villa Korus néven, a Zalai oklevéltár adatai szerint, majd 1444-ben Poss Karos néven említik a pozsonyi káptalan egyik oklevelében. 1478-ban is említi egy oklevél Korus néven, ekkor a siklósi várhoz tartozott, és valószínűleg a siklósi vár jobbágjai lakták. A falu neve a forrásokban legalább négyféle változatban szerepel: *Koros*, *Körös*, *Kóros* és *Kőrös*. A nyelvtudomány álláspontja szerint a Kőrös név a kőro szóból származik. A népi etimológia szerint Kőrösből azért lett Kőrös, mert a 19. századi lecsapolások következtében a kiszáradt tavak földjét ellepte a sok száraz kőro.

Siklós várának török kézre kerülése (1543) után kettős adóztatás alá került. A török időkből nem maradt fenn sok adat, valószínűleg nem néptelenedett el teljesen a falu, viszont lakossága jelentősen visszaesett, volt idő, amikor néhány család lakta csak a falut. Az oszmán uralom múlásával, a visszafoglaló háborúk elvonultával a népesség visszatért a mezőgazdasági termeléshez és a halgazdálkodáshoz, amit fokokban végeztek. A mocsaras, lápos, kis tavakkal szabdalta Ormánság kedvező terep volt ehhez az elfoglaltsághoz. Adatok maradtak fenn, arra vonatkozólag, hogy Kőrösről Pestre vitték a „csikot” eladni. A falu az összeírások alapján a környékhez képest is jelentős adókat tudott fizetni, ez is az erős és jól működő mezőgazdasági termelés bizonyítéka.

A mérsékelt fellendülésnek köszönhetően Kórós elérkezettnek látta az időt egy kőtemplom építésére, amit II. József türelmi rendeletének köszönhetően meg is építhetett. 1793-ban elkészült a templom, amit 1834 –ben megnagyobbítottak. Ennek hátterében a népesség számának növekedése, valamint a falusiak viszonylagos jómódja, a termelés fokozatos bővülése állt. Az 1848-49-es forradalomban és szabadságharcban a fennmaradt adatok szerint több Kórósi lakos is részt vett a Mészáros Albert vezette szabadcsapatban. A 19. században meginduló folyamszabályozások kedvezőtlenül érintették az Ormánság halgazdálkodását, melynek volumene ezután jelentősen visszaesett. A népesség a mezőgazdasági növénytermesztésre és állattenyésztésre tette át fő tevékenységét, amit megkönnyítettek a lecsapolások után keletkezett mezők és a kivágott erdők által nyert új, művelésbe bevonható területek. A falu más utakon, de felfelé kapaszkodott, népessége a millennium után egészen az 1920 –as évekig meghaladta az 1000 főt. Palaj - pusztában kúria épült. Az első és második világháború nehéz éveit Kórós sem vészelte át vérvesztés nélkül, az elesett hősök emlékét a templomkertben ma is kopjafa őrzi.

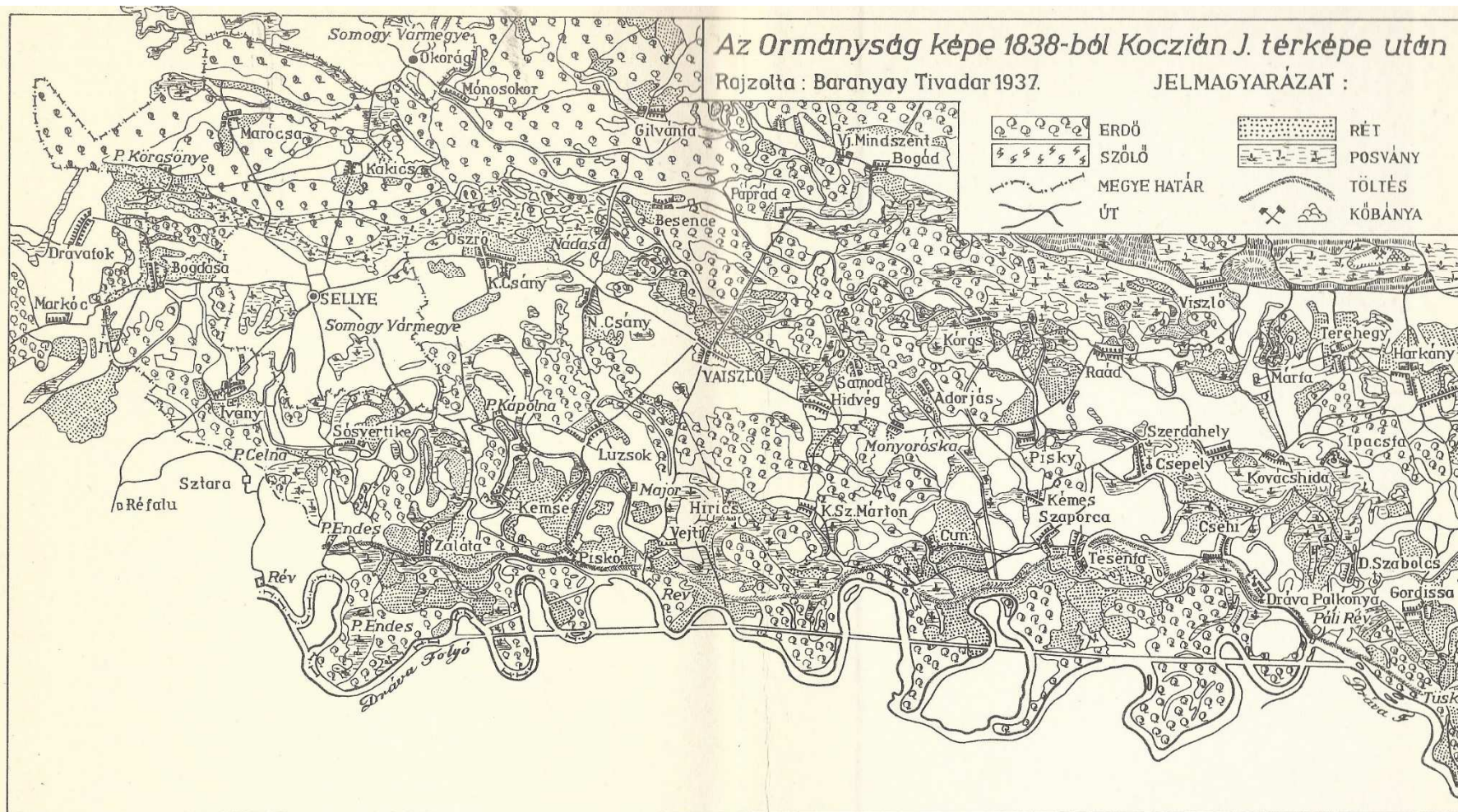
Ezekben az években is volt azonban előrelépés, jól mutatják ezt a templomhoz kapcsolódó építkezések, beszerzések, természetesen a korábbinál ezek már sokkal visszafogottabb mértékűek. Azonban szomorú szokás kezdte felütni fejét az Ormánságban és az ország sok vidékén is, mely a 18. századi elkülönülésből vezethető vissza, ez az egykézés. Lényege, hogy csak egy gyermeket vállal a család, hiszen a birtok így nem aprózódik fel, így biztosítható az utódok jóléte. Ennek eredményeképpen 100 hektár feletti paraszti gazdaságok is létrejöttek, azonban az így kialakult jómód sem tudta feloldani a népgyilkos, önpusztító szokást. Kórós számára a népesedési tragédia kiteljesedését az 1949. évi új, szocialista típusú átalakítások jelentették. Ebben az időben az egyházi földek, a megmaradt nagybirtokok és a magánemberek nagy parasztgazdaságai nagyrészt állami kézbe kerültek, ami elvette az alapot, szó szerint kihúzta a talajt a helyiek nagy részének ősrégi megélhetési szokásai, gazdasága alól.

A korábbi évtizedekben fogyásnak indult népességszám most jelentős eséssel reagált az új helyzetre. A falu lakossága 200-300 fő közötti szinten stabilizálódott, korábban lakott településrészei-úgy, mint Palaj-pusztá, Almás elnéptelenedtek, elpusztultak.

A rendszerváltást követő években hatalmas munkanélküliség lett úrrá a térségen, köszönhetően a termelőszövetkezetek megszűnésének.

„Baranya délnyugati szögletében, két községet Somogyból is kikerítve, 45 halódó, színmagyar falucska tekint ki a nagyvilágba...Olyan kicsi, hogy két nagyobb községet leszámítva 40-80 háznál egy-egy falucska többet nem számlál...Észak-déli irányban 20-25, nyugat-keleti irányban 45 km az a terület, amivel ráborul édesanyjára, a Drávára, melynek rétségei, gürüi (lápjai), illatos fűvű, mindig zöld gyótái (füves térségei) gondos, bőkezű dajkaként táplálták, míg anyai emlőit ki nem szárították...” – Kiss Géza ref. lelkész könyvéből részlet

MŰEMLÉKEK REFORMÁTUS TEMPLOM

Kőrös az 1790-es éveket megelőzően egy fából épült templommal rendelkezett, azonban a II. József uralkodása alatti időszak kedvező vallásügyi változásait kihasználva, kőtemplom építésére kértek engedélyt a helyiek, amit meg is kaptak.

Az ezen engedély alapján 1791-1793-ban megépült templom késő barokk stílusban, egyhajós rendszer alapján. Ekkor a kőtorony még nem készült el, 1794-ben kezdődő építése 1795-re fejeződött be.

Az akkoriban a térségre jellemző viszonylagos fejlődés hatására a népesség gyarapodott és a templom szűkösen bizonyult a hívek számára.

1834-ben kezdődtek a bővítési munkálatok melyek egy része abban az évben, más része, mint például az új rész festett fakazettáinak egy része 1835-re készültek el.

A festett mennyezetre, valamint a pad mellvértekre jellemző a gazdag színvilággal ábrázolt növényi ornamentika, néhány helyen jellegzetes református jelképekkel (Kálvin csillag, kelyhek) mozgalmasabbá téve a templom belsejét. Az alapszínek a fehér, a bordó, a kék és sötétkék.

A déli szárny (a korábban készült, 1793-ban átadott) festő és asztalos mestereinek kilétéről nincs pontos információ, az északi részről annyi bizonyosan elmondható, hogy vizsgálatok alapján nagyon hasonló a kovácshidai templomban is látható mellvédek beosztásával, motívumaival, ami Gyarmati János vajszlói mester kőrösi munkálkodására is enged következtetni.

1862-ben az időközben eladott harangok helyett acélharangokat vesznek Bochumban, e 3 harang szolgál az óta is a kőrösi templomtoronyban. A templom körüli kert maihoz hasonló formája 1896-ban épül államsegélyből, 1927-ben a kertet és a templomot védelemből kerítéssel veszik körül, amely ma is eredeti formájában látható, azon csak kisebb javításokat-állagmegóvási munkálatokat végeztek.

Két évvel később pedig helyet kap a templomban a fehér márványból készült úr asztala.

A második világháborúval és az utána következő szocializmussal viharos időszak következik a magyar keresztényég számára, melyet a kőrösi egyházközség sem vészel át sebek nélkül. Pozitív esemény azonban, hogy az 1952-es évtől kezdődően napirendre kerül a templom műemlékké nyilvánítása, melynek betetőzése az 1971 és 1979-es időszak, amikor is a templom teljes felújítása, illetve a festett kazetták restaurálása több éves folyamat részeként elkészül.

Az azóta országos műemléki védettségű templom napjainkban a nyári hónapokban ad otthont istentiszteletnek, jelentősen megfogyatkozott hívői számmal, viszont annál több látogatóval.

A kőrösi református templom a festett famennyezetű kazettás templomépítészet egyik legszebb darabja, múló és jelen korunkban oly gyakran feledésbe merülő magyar népművészetünk egyik utolsó bástyája.

HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK, KERÍTÉSEK, ÉPÍTMÉNYEK, KÖZTÁRGYAK, FÁK

Az Önkormányzat fontos feladata, hogy a település épített és természeti értékeit megőrizze, azt tovább fejlessze és az átalakítások során gondoskodjon a védelemről. Az épített és a természeti környezet elemei határozzák meg alapvetően a település lakhatóságát. Állapotuk, minőségük, esztétikai megjelenésük jelentősen befolyásolja a lakosok komfortérzetét és a település arculatát. Ebből adódóan fő feladat az értékek megőrzése és védelme, meghagyva a település fejlődéséhez szükséges lehetőségeket.

Az építmény, vagy együttes egészére vonatkozó védettség:

	cím, helyrajzi szám	védettség
1.	Petőfi Sándor utca 1. (103 hrsz.)	lakó- és gazdasági épület, kerítés
2.	Petőfi Sándor utca 5. (98 hrsz.)	lakóépület, kerítés – teljes porta
4.	Petőfi Sándor utca 6. (97 hrsz.)	lakóépület – teljes porta
5.	Petőfi Sándor utca 9. (94 hrsz.)	lakóépület, kerítés – teljes porta
6.	Petőfi Sándor utca 11. (92 hrsz.)	lakóépület, kerítés
7.	Petőfi Sándor utca 13. (90 hrsz.)	lakóépület, kerítés
8.	Petőfi Sándor utca 16. (87 hrsz.)	lakóépület
9.	Petőfi Sándor utca 17. (86 hrsz.)	lakóépület, kerítés – teljes porta
10.	Rákóczi Ferenc utca 15. (120 hrsz.)	lakóépület – teljes porta
11.	Rákóczi Ferenc utca 4. (14 hrsz.)	lakóépület
12.	Rákóczi Ferenc utca 22. (113 hrsz.)	lakóépület
13.	Kossuth Lajos utca 4. (71 hrsz.)	lakóépület, kerítés
14.	Kossuth Lajos utca 12. (63 hrsz.)	lakóépület
15.	Kossuth Lajos utca 17. (58 hrsz.)	lakóépület
16.	Kossuth Lajos utca 22. (48 hrsz.)	lakóépület
17.	Kossuth Lajos utca 23. (47 hrsz.)	lakóépület
18.	Kossuth Lajos utca 24. (46 hrsz.)	lakóépület, kerítés
19.	Kossuth Lajos utca 25. (45 hrsz.)	lakóépület, kerítés
20.	Kossuth Lajos utca 27. (43 hrsz.)	lakóépület, kerítés
21.	Kossuth Lajos utca 34. (36 hrsz.)	lakó- és gazdasági épület
22.	Kossuth Lajos utca 36. (34 hrsz.)	lakó- és gazdasági épület, kerítés
23.	Kossuth Lajos utca 37. (33 hrsz.)	lakóépület, kerítés
24.	Kossuth Lajos utca 38. (32 hrsz.)	lakóépület, kerítés
25.	Kossuth Lajos utca 39. (31 hrsz.)	lakóépület, kerítés
26.	Kossuth Lajos utca 47. (23 hrsz.)	kerítés
27.	Kossuth Lajos utca 49. (21 hrsz.)	kerítés
28.	Temető (092/1 hrsz.)	régi sírkövek, fejfák

RÉGÉSZET

Kőrös község első oklevélben történő említése 1478-ból való.

Az Ormánság keleti részéhez a „Bököz” nevén is jelzett vidékhez tartozó területet már a Krisztus előtti időkből fenn maradt emlékek jelzik. A mai Kőrös külterületén lévő Palaj–pusztai 1973-as bronzkori kincslet, – amely a Nemzeti Múzeumba került – egyértelműen bizonyítja, hogy már ez időben itt lakott hely volt. Ugyancsak Kőrös külterületi részén egy 1200-as évekből származó kardot találtak, amely a terület történelmére utal.

Nevének eredetét a különböző források némi eltéréssel vezetik le. Egyrészt az egykori hatalmas erdőségekben lévő nagy mennyiségű kőrisfáról kapott Kőrös név szerepel ezek között, de meggyőzőbbnek tűnik, hogy a település környékén már lecsapolt, de a vidékre kétségtelenül jellemző, mocsaras, vizenyős területen jól termő kőrő volt a falu névadója.

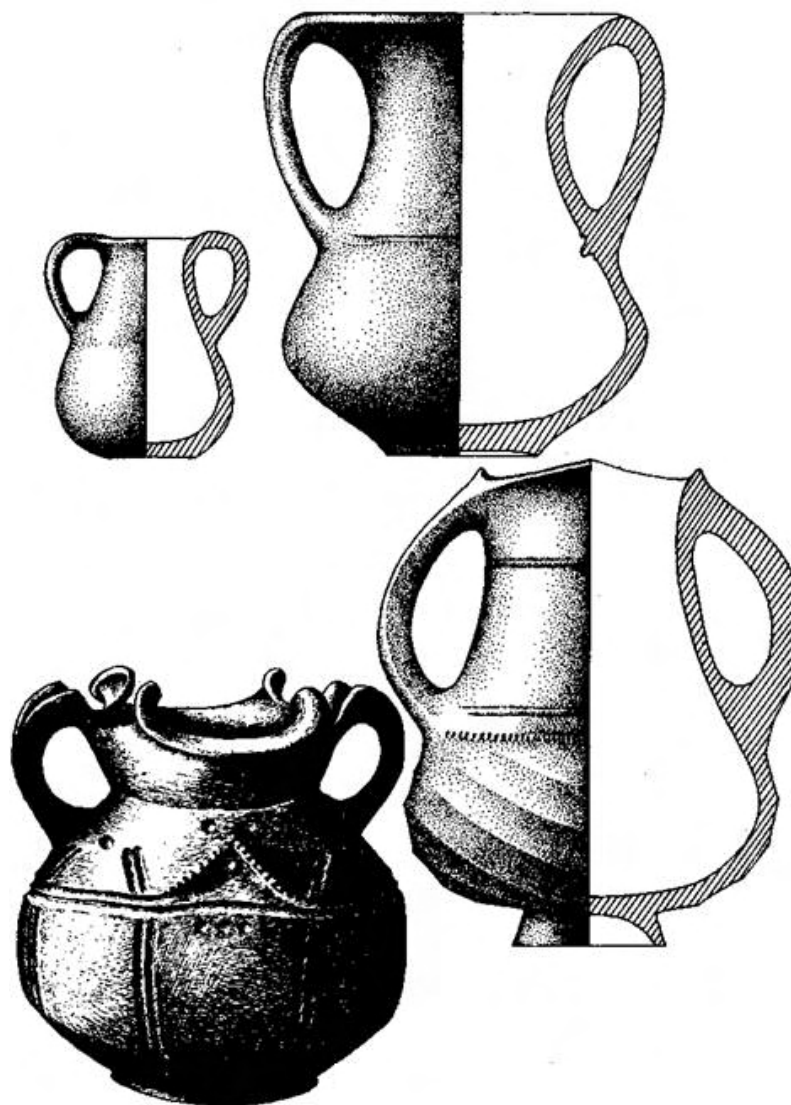
Az ősi falu Alsó- és Felső Palaj volt, melyek a mai településtől északra helyezkedtek el.

A területen lévő dűlő és egyéb földrajzi nevek, amelyek tavakra, szigetekre, szigeti mezőkre, vizekre, füzesekre, száraz területekre utalnak, meghatározzák, szinte rajzolják a lecsapolás előtti térképet. A települést érintő Pécsi–víz egyben határt is jelöl.

A különböző puszták az egykori mezőgazdasági művelés módját mutatják, és azt is jelzik, hogy megszűnésük után az ott élők a falu lélekszámát növelték betelepülésük után.

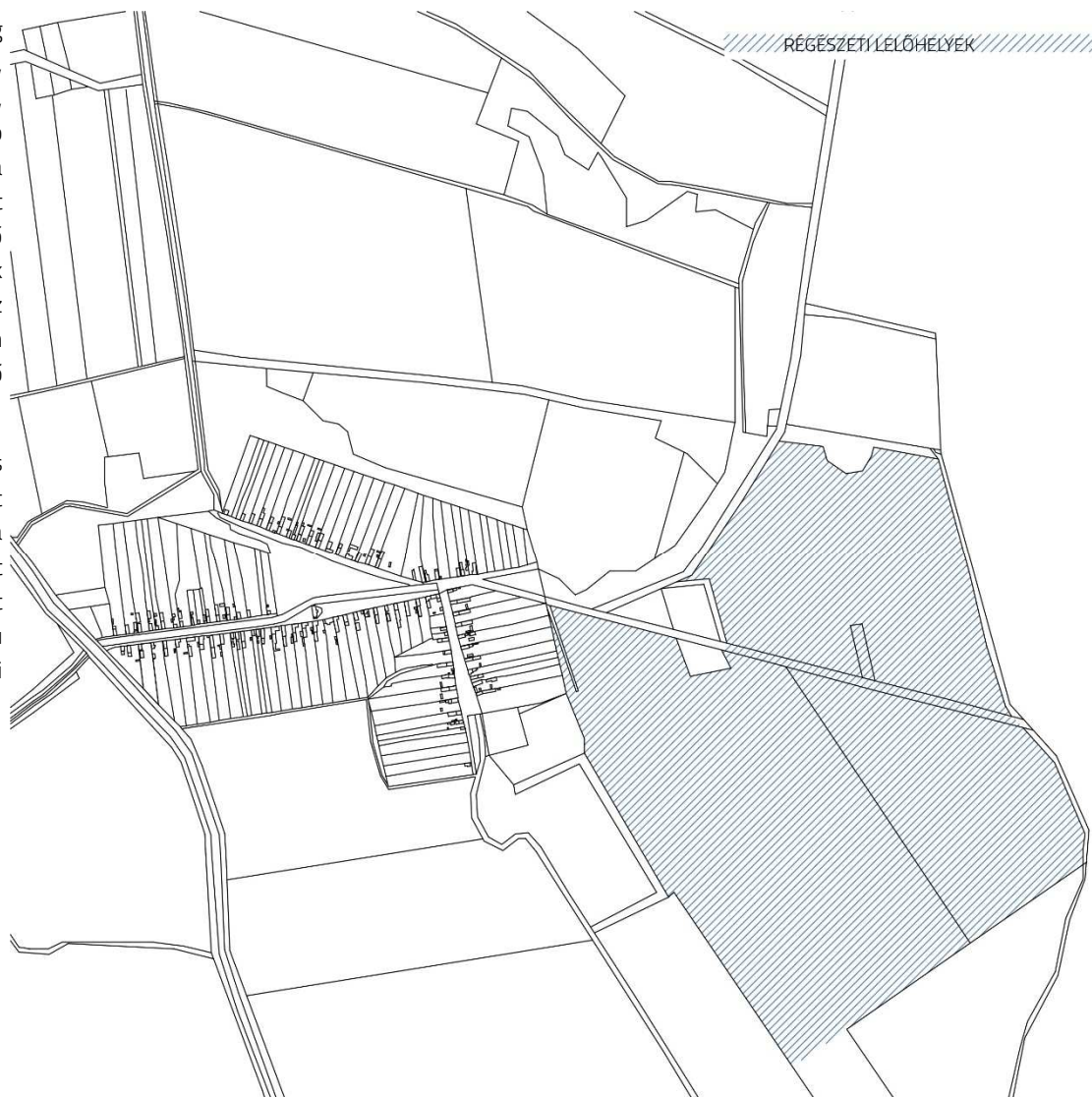
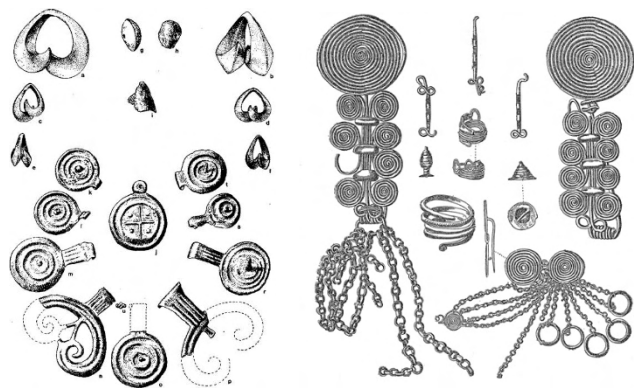
Kőrös a török alatt mindvégig lakott magyar falu volt, amelynek lakossága a református hitre tért. A település temploma a török kiűzése után épült.

A település a Siklósi Uradalom része volt, amely a török idők előtt az Istvánffy család tulajdona, a török kiűzése után Caprara tábornok kezére került, majd a Batthyány nemzetségre szállt, utolsó birtokosa Batthyány Kázmér volt, akitől 1848-ban vállalt szerepe miatt elkobozták, ezt követően pedig a Kincstár használta.

A Kőrös területén nyilvántartott régészeti lelőhelyek az emberiség és a magyarság történetének, települési viszonyinak, életmódjának fontos bizonyítékai. Bármilyen településszerkezeti, területhasználati változtatás, infrastruktúrális, vagy egyéb beruházás tervezése esetében kiemelt figyelmet kell fordítani a földben rejlő régészeti emlékanyagra, legyen szó nyilvántartott régészeti lelőhelyről vagy régészeti érdekű területről. A kedvező település-földrajzi adottságok miatt régészeti leletek előkerülésére a település területének nagy részén várható, ez esetben mindenki részéről elvárható a törvények tiszteletben tartása és a nemzeti kulturális örökség iránti megfelelő megbecsülés.

Akárcsak a belterület esetében, a külterületi fejlesztéseknél is érdemes figyelembe venni a nyilvántartott lelőhelyeket, az itt előkerülő régészeti emlékek léte, illetve szükségszerű feltárása ugyanis lelassíthatja, vagy megakadályozhatja a tervbe vett beruházások létrejöttét. Tanácsos tehát a régészeti lelőhelyeket és a régészeti érdekű területeket kihagyni a nagyobb szabású fejlesztési tervekben. Amennyiben ez nem lehetséges, régészeti feltárásokkal kell számolni.

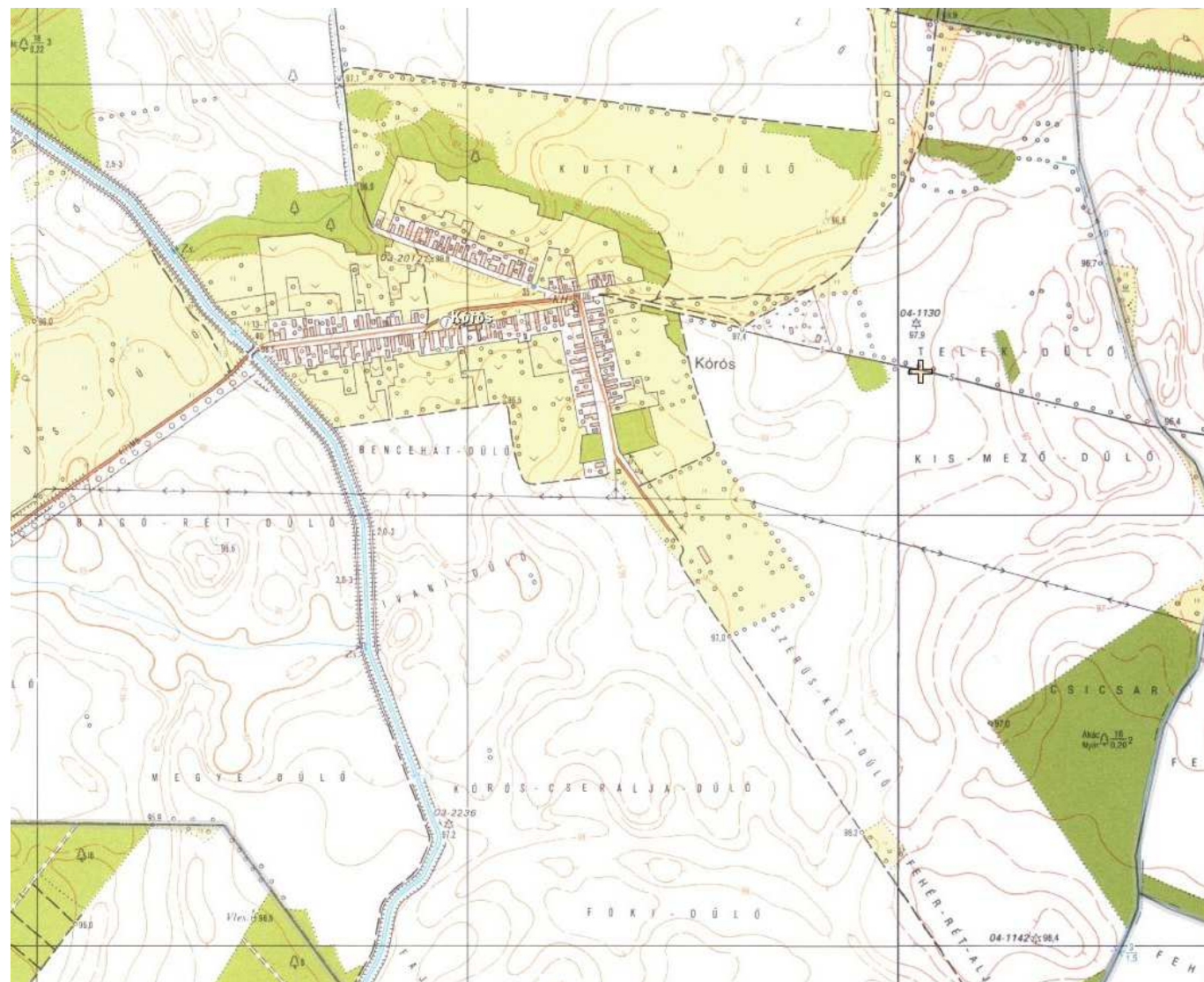
TÁJI ADOTTSÁGOK

*„Hol az a táj szab az életnek teret,
Mit az Isten csak jókedvében teremt.”*

Körös tájföldrajzi besorolását illetően az Alföld nagytáj, Dráva-menti síkság középtáj, Fekete-víz síkja kistájának dél-keleti területén fekszik.

A Dráva mind északon, mind délen jelentős oldalazó erővel mosta alá az idősebb teraszokat, és alakította széles árokrendszerét, a medervonalról északra, majd északról délre vándorolt. A jelenlegi medervonaltól északra 10-15 kilométerre viszonylag nagyméretű homokbucka-sor található, amely mentén a települések egy sora alakult ki a Harkány–Sellyei útra felfűzve. A rég elhagyott drávai holtágakkal borított Fekete-víz síkja domborzatát tekintve 96-130 méter tszf. magasságú, teraszos, a déli részén futóhomokkal fedett hordalékkúp-síkság.

A felszín változatosságát a kelet-nyugati irányú futóhomok-felhalmozódások okozzák, a morotvák előfordulása jóval ritkább, mint a Dráva-síkon.

A Pécsi-víz és az Egerszegi-csatorna, mint a Dráva többi mellékvízfolyásai északnyugat–délkelet folyásirányú, Dráva felé való áramlásuk meglehetősen lassú a minimális eséseknek megfelelően, ezért hosszú ideig jelentős, kiterjedt területet tartottak vízborítás alatt. A szélsőséges vízjárást a magasabb arányú erdővel való borítottság és a talajokban történő víztározás egyenlítette ki. A mai Kórós nyugati részén futó Pécsi-víz a Dráva-sík második legjelentősebb vízfolyása, a vele párhuzamosan északabbra futó Egerszegi-csatornával együtt mesterséges csatornák. Mindkettőt a Mecsekről lerohanó vizek táplálták, és széles, vizenyős mocsárvidék lehetett ilyenkor, de aszályos időben kiszáradt.

Kórós a két víz közé szorult, erdőkkel körülzárt, Gunda Béla szerint irtvány jellegű állattartó- illetve halásztelepülés. Erre utal a falu közepén található „Kottya” nevű vizes teresedés is, ahol régebben libákat tartottak.

A folyószabályozások és a lecsapolások következtében a terület lassú kiszáradása kezdődött meg. A szabályozások mellett a természetes növénytakaró megváltozását elsősorban az állattartó életmódról a földművelő életmódra való áttérés okozta. Ez Kóróson nem volt olyan radikális, mert már az első katonai felmérésen is a maihoz hasonló területhasználatokat találunk. Északról és délről erdők, míg a település körüli homokon szántók látszanak. Ezeken a területeken táji szempontból erőteljes a kultúrsztyepp-jelleg. Értékesek a gyomosodásnak indult gyeppoltok a falu keleti szélén.

ELTERŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

KÓRÓS TELEPÜLÉS ELHELYEZKEDÉSE

A település területe a Villányi-hegység, a síkságra érkező Pécsi-víz, valamint az Egerszegi-csatorna mentén fekszik.

A közlekedési fővonalak jellemzően kelet-nyugati irányúak, Vajszlótól emelkedve Diósvizlón át Pécs irányába.

A falu is eredendően kelet-nyugati tengelyű útifalu, mely fejlődése során vált szabálytalanná, -jelentős méretű, tölcészerű kiszélesedésével, - a „Kottyával”. A település közepét képező nagyméretű teresedésen áll a templom, - orsósfalu jellegét öltve magára. A csekély számú középület a templom köré tömörült, az iskola és a községháza, valamint a parókia közvetlenül vele szemben, míg a kocsmá kissé távolabb áll.

A jellegzetes ormánsági településszerkezetet a falut körülölelő megmaradt régi legelőivel sajátosan szép, egyedi értékeket képvisel.

Kőrös csaknem teljes belterülete lakóterület.

A lakótelkek mindegyik utcában keskeny szalagtelkek, szélességük 12 és 35 méter között változik, a legtöbb 20 méteres. Hosszúságuk 150-200 méter.

Az utcai telekhatárok vonala egyenes. A telkek beépítése fésűs, a lakóházak a kedvezőbb tájolás irányában az oldalhatáron állnak. Előkert nincs, az épületek az utcai telekhatárra épültek. A lakóházak legtöbbször a 19. század vége és a 20. század első fele között épült, egytraktusos, oromfalas, utcára merőleges nyeregtetővel fedett, de találkozunk – főleg a szélesebb telkek esetében – az utcával párhuzamos telepítéssel is. Az épületek anyaga vályog és tégl, az 1920-as évektől csak tégl, a jellemző tetőfedés az égetett agyagcserep.

A gazdasági épületek közül a leggyakoribb az istállóval egybeépített pajta, amely a lakóház mögött, ahhoz közvetlenül csatlakoztatva áll, de sok helyen a két épület között kisebb távolságot hagytak. A telken keresztbe fordított elhelyezés is megjelenik néhány esetben.

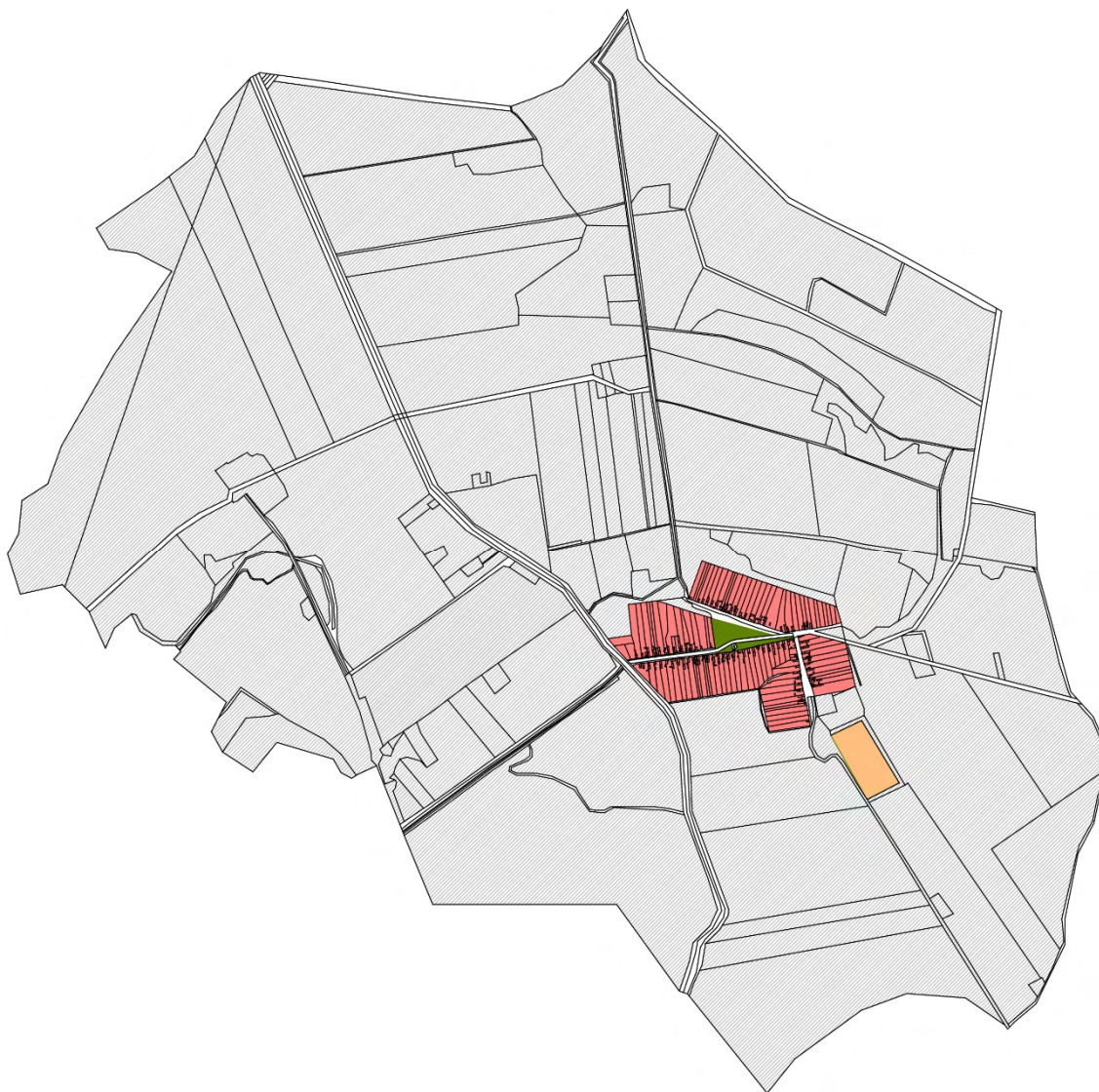
KÓRÓS ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEI

FALUSIAS LAKÓTERÜLET

KÖZÖSSÉGI ZÖLDFELÜLET

GAZDASÁGI TERÜLET

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

FALUSIAS LAKÓTERÜLET

A belterület szerkezete megőrizte a korábban kialakult formáját. A szalagtelkek az utcára merőlegesen szabálytalanul indulnak, ami a nőtt településekre jellemző. Jellegetes a település központi részének kétágú utcarendszere a széles középső zöldterülettel a „Kottyával”.

A település történetileg kialakult telekstruktúrája változatos, nőtt településre utal. A hagyományos szalagtelkes forma a jellemző.

A telkek beépítésénél a fésűs, oldalhatáron álló beépítési mód dominál. A hagyományos paraszti gazdálkodást folytató, hosszan elnyúló szalagtelkeken a lakóépületek alapvetően a nyugati oldalhatárra az oldalkerttel párhuzamosan, előkert nélkül az utcafrontra települtek.

A gazdasági épületek a lakóépület folytatásában épültek, sok helyen a lakóépülettel összeépülve.

A gazdasági épület mögött a veteményeskert, majd a takarmánytermesztésre szolgáló kert húzódik.

Az utcafronttal párhuzamosan épült polgárházak kevésbé jellemzőek.

A település történeti épületállományának építészeti karaktere hasonló vonásokat mutat, de jól megfigyelhetők az egyes korokra jellemző építési módok, melyek egymásra rakódtak.

Kőrös lakóházai a környező falvakra is jellemző módon születtek. A lakóházak a 19. század végéig szinte egyöntetűen talpas, gerendavázas szerkezettel készültek, zsopp vagy nádfedéssel, és ez akkor egységes fehérre meszelt faluképet jelentett, annak ellenére, hogy a lakóépületek telken belüli elhelyezését az ott lévő ormok határozták meg, mivel a lakóház mindig a legmagasabb helyre épült.

A 19. század második felében megjelentek a rendszerint sváb kőművesek által épített vályog, vagy tömésfalú lakóépületek már sok esetben cserépfedésűek. Ez időben épülnek a többnyire pillérekre támaszkodó tornácok, rendszerint íves kialakítással.

A faluképet meghatározó elemként alakultak ki az épületeket összekapcsoló és az állattartásra visszavezethető különböző kerítések, amelyeket később, az állatok istállóban való elhelyezése után nyitottak meg, az utca, illetve a tér felé kapukkal.

ÉPÜLETTÖMEGEK

A hagyományos lakóépületek egyszerű, arányos tömegűek és földszintes kialakításúak. Homlokzataik szélessége az egyszerű parasztházak esetében 6-7 méter körüli. Az utca vonalától hátrahúzott keresztzárny nem jellemző. A parasztházak párkánymagassága sík terepen nem haladja meg a 4 métert, de a domb felőli beépítéseknél az épület közel 1 méteres lábazattal érkezik az utcára.

ALAPRAJZ

A hagyományos népi épületek alaprajzi elrendezése soros, egytraktusos. A falazott tornác a jellemző. Az épületek egy bejáraton keresztül közelíthetők meg, a tornác bejárata jellemzően az udvarról nyílik.

Fejlesztési lehetőségek: a település közvetlen környezetének táji és természeti adottságai a belterület növelésének lehetőségét erősen befolyásolják. A településszerkezeti értékei miatt a település belterületét jelenlegi állapotában kellene megőrizni. Új lakóterületek kijelölésére nincs szükség.

KÖZÖSSÉGI ZÖLDFELÜLET

A település központjában két jelentős zöldfelület alakult ki.

Az egyik a Kossuth és a Petőfi utca köré zárt háromszög alakú „Kottya”, amit régen is és ma is állatok szabadon tartására, legeltetésre használtak. Ennek a területnek fontos lenne a jelenlegi állapotban való megtartása a falukép szempontjából. Ha virágosításra, parkosításra kerülne sor, mindenképpen talajszinti növényzet a javasolt, fák és cserjék ültetése kerülendő a jelleg megtartása érdekében. Zavaró elem a már meglévő víztorony és környezete, ennek lehetőség szerinti áthelyezése javasolt egy periférikus területre.

A másik a templomot is magába foglaló a Kossuth utca déli felén kialakult nagyobb zöldfelület.

Ez a terület szolgál közösségi rendezvények helyszínéül. Itt található a templomtól nyugatra egy már kialakított szabdtéri színpad padokkal. A templomtól keletre egy látványtő került kialakításra szépen parkosított környezettel. Itt zavaró a parkoló autók látványa, célszerű lenne más lehetőséget találni parkolási célra. A bolt- buszmegálló előtti terület, vagy közelebb az önkormányzat udvarán kialakított parkoló is jó megoldás lehetne.

GAZDASÁGI TERÜLET

Sajnos a település belterületétől északra lévő régi majorságok megszűntek, elpusztultak. Jelenleg a településen egy mezőgazdasági üzem működik a településtől délre a Rákóczi utca folytatásában.

Fejlesztési lehetőségek: a településen további üzemek telepítése nem várható.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az útmutató célja nem csak a helyes út megmutatása új épület építése, meglévő épület bővítése, vagy felújítása esetén az építtetőknak és a tervezőknek, hanem inspirációs forrás is egyben.

Bízunk benne, hogy a Településképi Arculati Kézikönyv segít a település egységes falukép és a harmónikus tájkép megőrzésében, egyben szép és jól megtervezett épületek születnek. Cél a Kőrös építészet sajátosságainak a bemutatása és népszerűsítése, valamint a helyes és követendő épületek, melléképületek, részletképzések, kerítések, kertek bemutatása konkrét példák segítségével.

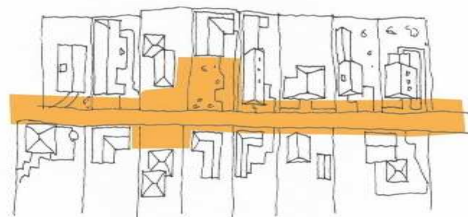
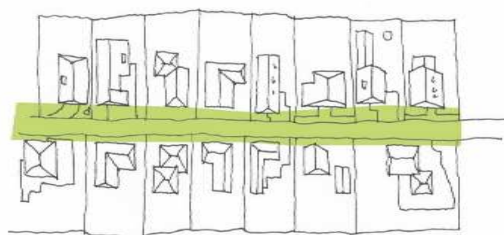

KŐRÓSRÁ VONATKOZÓ ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TELEPÍTÉS

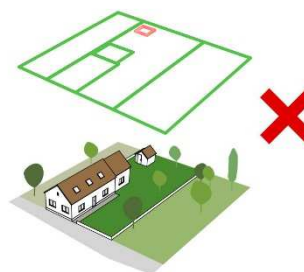
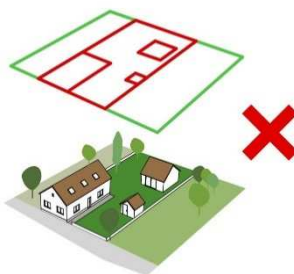
Oldalhatáron álló

Kőrőson a falusias lakóterületen kialakult telepítés hagyományosan fésűs, oldalhatáron álló, az épületek általában az utcafrontra merőlegesen helyezkednek el. A szélesebb telkeken az épületek keresztbe fordulnak, tetőgerincük párhuzamos az utcafronttal. A lakóépületek többnyire előkert nélkül állnak az utcafronton.

MELLÉKÉPÜLET ELHELYEZÉSE

A telkek beépítését illetően a soros elrendezés a leggyakoribb. A lakóépületek előkert nélkül állnak az utcafronton. A telken belül a további épületek általában a lakóházhoz kapcsolódnak.

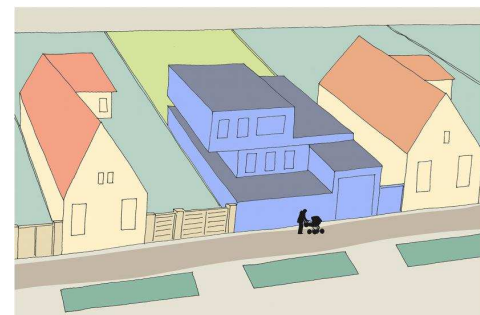
TETŐFORMA

Kóróson az épületek többsége nyeregtetős kialakítású.

Általánosan elmondható, hogy a településen lévő épületek tetőformája egyszerű kivitelű. Új házak építése esetén a szomszédos épületek tetőformáját figyelembe véve kell törekedni az illeszkedésre.

Az újonnan létesítendő, illetve felújítandó épületek tetőkialakítására ormfalas nyeregtető javasolt, legfeljebb egy cserépnyi túlnyúlással.

A környező beépítéstől kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő, a településrész utcaképébe nem illeszkedő tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

MAGASSÁG

Kóróson a lakóépületek hagyományosan általában földszintes kialakításúak, de néhol találunk tetőtérbeépítéses épületet is.

A parasztházak párkánymagassága sík terepen nem haladja meg a 4 métert, de a domb felőli beépítéseknel az épület közel 1 méteres lábazzal érkezik az utcára.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Köröson a tetők hajlásszöge általánosságban véve hasonló, magastetős kialakítás a jellemző.

A meglévő épületek közé újonnan épülő, vagy bővítésre, felújításra kerülő épületek az illeszkedés miatt hasonló, közel azonos tetőhajlásszöggel készüljenek, mint a környezetükben lévők. (35-45 °)

A környező beépítéstől jelentősen eltérő, a településrész utcaképebe nem illeszkedő, túl nagy, illetve túl kis hajlásszögű tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

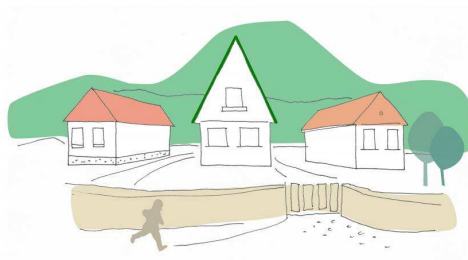

KARAKTER

Köröson az épületállomány karaktere általában véve hasonlónak tekinthető.

Az újonnan épülő, bővítésre kerülő, vagy felújítandó épületek esetén a szomszédokhoz, de általában az utcaszakához, a teljes utcához átfogóan a teljes településrészhez illeszkedő karakterű épületek építése javasolt.

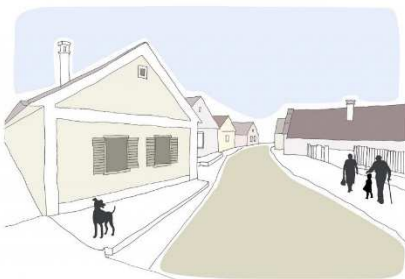
A jellemző karakterjegyek vizsgálata és összevetése a lépték, az összetettség, a fesztávolság, a magasság, a tetőgeometria és az anyaghasználat tekintetében történjen.

UTCAI HOMLOKZAT

Kóróson az utcai homlokzat típusokat vizsgálva elmondható, hogy a lakóépületek többnyire oromfalas kialakításúak, utcai homlokzaton hagyományosan két ablakkal, tornácos épület esetében a tornágra vezető ajtó is helyet kap az utcai homlokzaton.

Az új épületek építésénél, vagy a meglévő épületek bővítésénél, felújításánál mindenképpen az oromfalas kialakítás követendő.

SZÍNEZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Kóróson az épített környezetben található épületek színezése, anyaghasználata általánosságba véve hasonló. Cél ennek az egységes képnek a fenntartása.

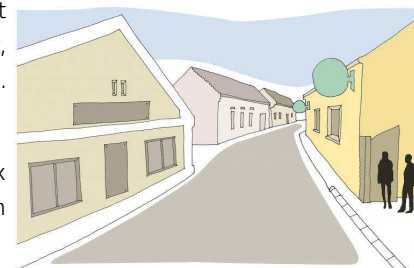
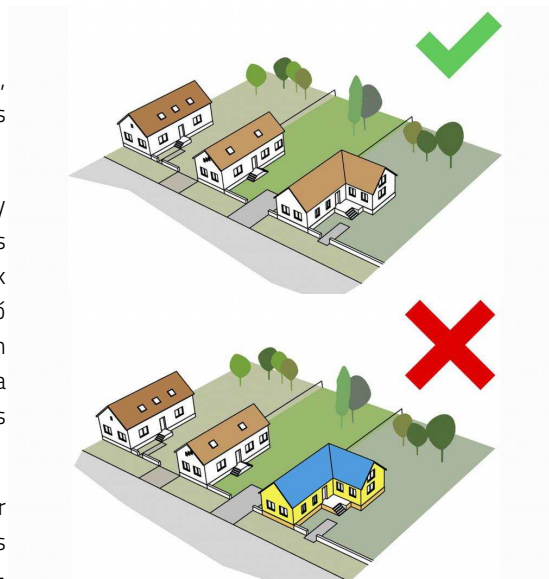
A meglévő épületek közé újonnan épülő, bővítésre kerülő, vagy felújítandó házak az illeszkedés miatt hasonló, közel azonos színvilággal készüljenek, mint a környezetükben lévők. Új épületek építése, meglévő épületek bővítése, vagy felújítása esetén a környező beépítéstől jelentősen eltérő, a településrész utcaképében nem illeszkedő színhasználattal rendelkező épület építése nem javasolt, a feltűnő szín- és anyaghasználat, a rikító színű tetőfedés, burkolat és felületképzés használata nem elfogadott.

Homlokzati kialakítás a lakóépületeknél általában vakolt felület, fehér meszeléssel. Megengedett még a földszínek alkalmazása is ahomlokzat színezésénél. (Földszín: a barna-vörös-narancs-sárga-sárgászöld színtartomány kevésbé telített és közepesen sötét árnyalatai. Természetközeli, nyers, meleg színek, a talaj, a homok, egyes kövek, az avar, a fák kérgének és a földfestékek színei. Rózsaszín festés nem javasolt.)

Amennyiben homlokzatburkolat kialakítása felmerül igényként, annak visszafogott alkalmazása célszerű, mert a településképre nem jellemző. Elsősorban tégladísztetés a javasolt megoldás.

A gazdasági épületek lábazata általában nyers terméskő falazat. A gazdasági épületek esetében nyerstégla felületek jelentkeznek a homlokzaton.

A tetőfedés anyaga is zömmel egységes. A javasolt héjazat minden esetben a hagyományos színezésű égetett agyagcserép, ettől eltérni a falukép szempontjából nem javasolt.

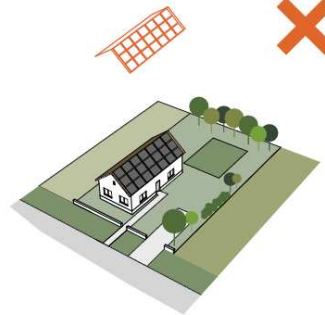
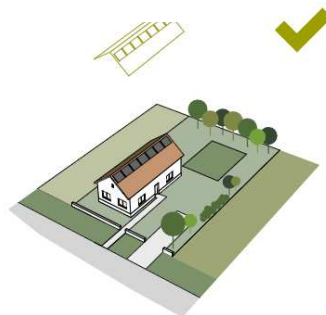
NAPELEM, NAPKOLLEKTOR ELHELYEZÉSE

Az újonnan elhelyezésre kerülő napelemek és / vagy napkollektorok összes felületének nagysága a tetőfelülethez képest maximálisan 1:2 arányban kerüljenek elhelyezésre, elrendezését tekintve egyenletes, szimmetrikus kiosztás alkalmazása javasolt.

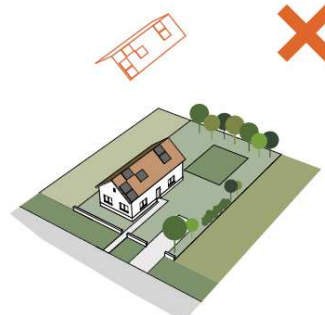
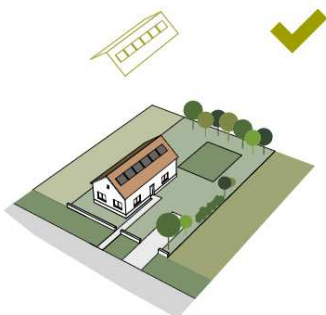
A napelemek és / vagy napkollektorok felületarányának jelentős eltérése az előírt 1:2 értéktől, vagyis a teljes tetőfelületen való alkalmazás, továbbá a rendezetlen elhelyezés és a tetőfelületből való aránytalanul nagymértékű kiemelés vagy dőlésszög kibillentés nem elfogadható.

Napkollektor utcafronti tetőfelületen nem helyezhető el.

FELÜLETARÁNY

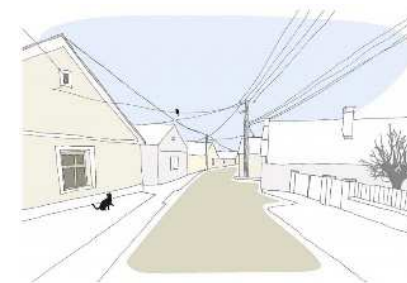
ELRENDEZÉS

VILLAMOS LÉGVEZETÉKEK, TŰZCSAPOK

Minden település, így Kőrös örök problémája: a légvezetékek és a tűzcsapok.

Lehetőség szerint ezeket a föld alatt célszerű szerelni.

GÉPÉSZET

GÁZNEMŰ ÉGÉSTERMÉKEK HOMLOKZATI KIVEZETÉSE, PARABOLAANTENNA, KLÍMABERENDEZÉS KÜLTÉRI EGYSÉGE ELHELYEZÉSE

Gáznemű égéstermékek homlokzati kivezetése, parabolaantenna és klímaberendezés kültéri egysége utcafronti homlokzaton és utcafronti tetőfelületen nem helyezhető el.

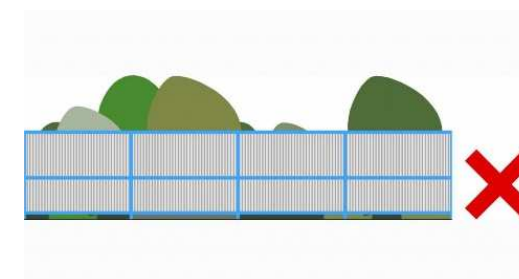
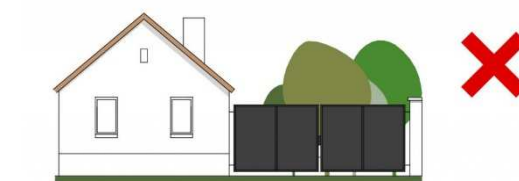
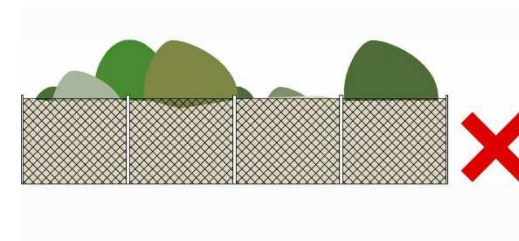
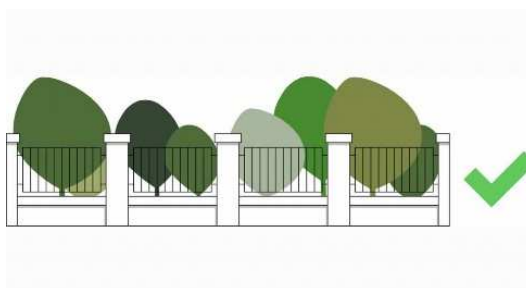

KERÍTÉS

A településkép meghatározó eleme a kerítés, ezért nagy jelentőséggel bír annak megfelelő kialakítása.

A hagyományos utcai kerítésre jellemző az épített, kapubálványokkal tagolt, tömör, vakolt, meszelt téglakerítés. A kapuk a századforduló környékén kovácsoltvasból készültek. A megmaradt kovácsoltvas kerítések a település díszét jelentik.

Az újonnan épülő, vagy felújítandó kerítések épített jellegűek legyenek, a környezetükhöz illeszkedő módon legyenek kialakítva, a településen használt hagyományos építőanyagok, formák, és díszítések felhasználásával. A kilakaitandó kerítés magassága max. 1,8 méter.

KERÍTÉSEK

A kerítésnek kettős szerepe van; egyszerre teremt kapcsolatot és alkot határvonalat a magán- és a közterület között. A kerítések anyaghasználatának megválasztásakor a lehetőségekhez mérten szem előtt kell tartani úgy a természetes, a területre jellemző anyagok használatát, mint azok az épülettel való harmonikus illeszkedését.

A hagyományos utcai kerítésre jellemző a terméskő lábazatra épített tömör téglakerítés. A kapuk a századforduló környékén kovácsoltvasból készültek. A megmaradt kovácsoltvas kerítések a település díszét jelentik.

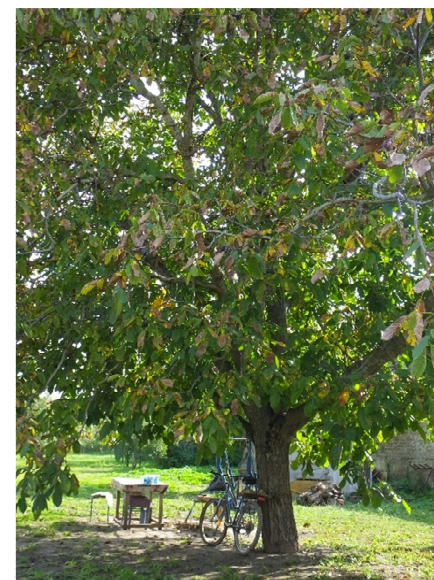

KERTEK

Az épület körüli elő-, oldal- és hátsókert kialakítása nagyban befolyásolja a lakókörnyezet minőségét. Minden esetben szükséges szem előtt tartani a funkcionális igények kiszolgálását, a használhatóságot, de általánosságban javasolt a burkolt felületek minimalizálása, és előnyben részesítendő a füvesített, virágokkal, cserjékkel, bokrokkal és fákkal betelepített kert kialakítása.

Célszerű előnyben részesíteni a környékre jellemző növényfajtákat, tájidegen dísnövények ültetése kerülendő.

TORNÁCOK

A falazott tornác általánosan jellemző a környék épületeinél.

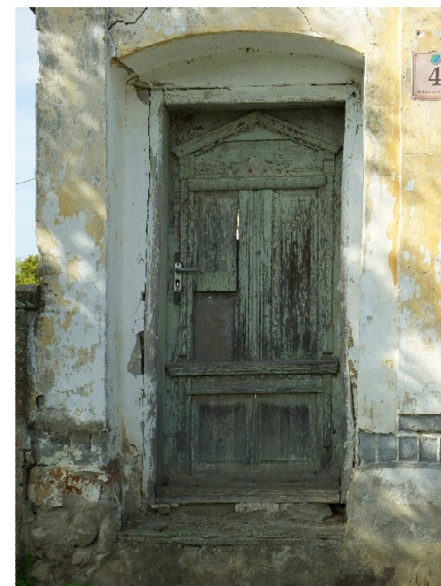
Mivel a bejáratú ajtó előtt helyezkedik el, alkalmas a vendégek fogadására, olvasásra, beszélgetésre, ruhák szárítására, virágok tárolására, és nem utolsósorban az épület első oldala védve van az erős napsütéstől, esőtől vagy a havazástól.

AJTÓK, KAPUK, ABLAKOK

A parasztházak nyílászárói fa szerkezetűek és zsalugáterekkel készültek, melynek egy része maradt csak meg a mai napig. A nyílászárók a fal külső síkján helyezkednek el. Az ablakok kapcsolt gerébtokosak két nyíló szárnyal, szárnyanként három osztással. Megjelennek a „T” alakban háromfelé osztott ablakok is, alul két nyíló szárnyal.

Az értékes helyi építészeti alkotások jellemzően egyszerű tömegformálásúak, nagy hangsúlyt fektetnek azonban a részletek kialakítására. A nyílászárók keretezése, az igényesen megmunkált fa ablakok, zsalugáterek meghatározó elemei a település karakterének. Az új épületek esetében jó megoldás lehet a letisztult formavilág igényes anyagokkal való kombinálása. Kóróson nem ajánlott a műanyag és a fém nyílászárók és árnyékolók alkalmazása.

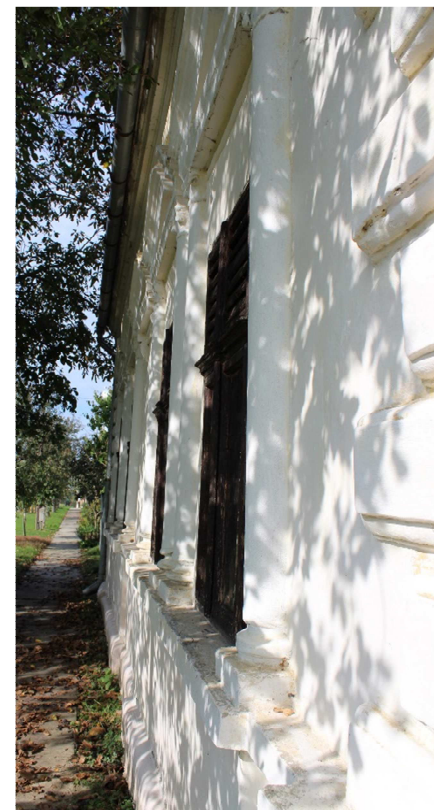
HOMLOKZATKÉPZÉS

A történetileg kilakult hagyományos lakóépületek eredeti utcai nyílásrendje szerint az utcára két kis ablak néz. A falazott tornác általánosan jellemző. Az udvari ablakok hagyományosan az utcai nyílásrendet követték, ez több épületen még ma is megfigyelhető.

Az épületek eredetileg fehér meszeléssel készültek.

A hagyományos lakó- és gazdasági épületek lábazati anyaga többnyire terméskő, ami a lakóházak esetében vakolásra került, de a gazdasági épületeket több helyen nyers formában díszíti.

Az épületek oromzatán és homlokzatán különböző díszek jelentek meg, így például a felső csúcs alatt a sugárzó nap, és a vakolatból készült virágdíszek, amelyek többsége ezen a környéken a Zsolnay – gyár mintakönyvéből származott. A városi előképet követve készültek „L” alakú, úgynevezett „hajlított házak” is, a polgárosodó falu jelképeként, divatos vakolatdíszek alkalmazásával.

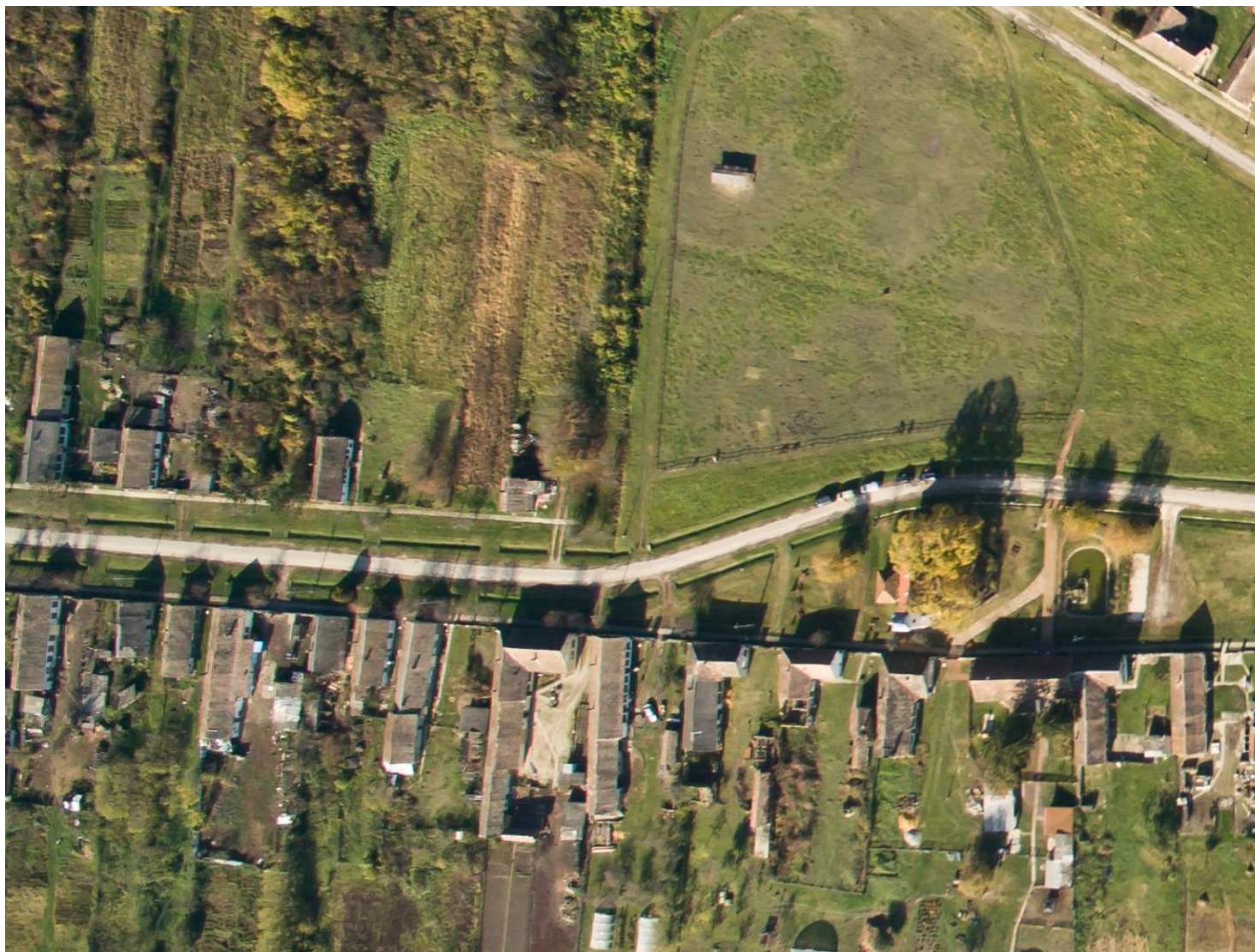

TETŐK

A történetileg kialakult oldalhatáron álló lakóépületek az utcára merőleges, 35-45 fokos hajlásszögű szimmetrikus nyeregtetővel fedettek. Oromfalas kialakítás esetén a tető túlnyúlása legfeljebb egy cserépnyi. A tetőszerkezet a fafödémrel egybeépült üres, vagy dúccal megtámasztott fedélszék, szarufás kialakítással.

A gazdasági épületek tetőszerkezete is szimmetrikus nyeregtető, melynek hajlásszöge megegyezik a lakóépületével, és alapvetően kontyolás nélkül készültek.

A tetőfedés anyaga hagyományosan még a századfordulón is a nád és a zsuppfedés volt. Később hódfarkú cserép lett általános.

MELLÉKÉPÜLETEK

A gazdasági épületek közül kiemelkednek a lakóházak folytatásában épült pajták, istállók. Ez utóbbiak általában nyerstégla falazattal és íves záródású pajtakapukkal épültek.

A gazdasági épületek egyszerű tömegűek, nyeregtetősek. A párkány és gerincmagasságuk eléri a lakóépületekét, sőt helyenként meg is haladja azt.

A korábbi gazdasági épületek szintén vályogból épültek. Az égetett agyagtégla a későbbi melléképületekre jellemző vakolva, de az ablak szemöldöknél, párkánynál, és néhol a sarkokon látszó tégladíszítéssel. A látszó téglafalazat is jellemző homlokzati elem.

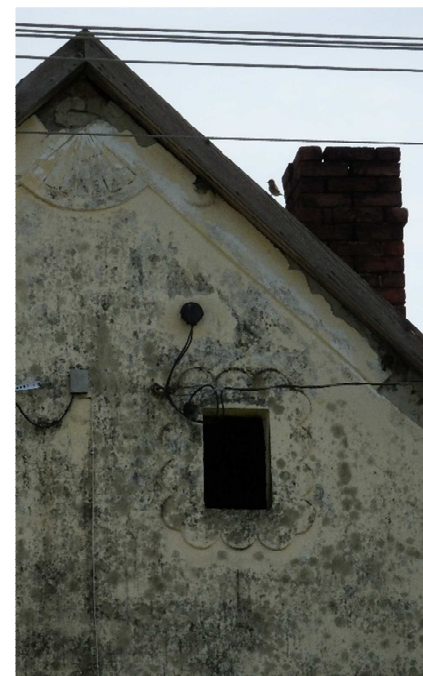
A környékre jellemzőek az udvaron álló kútházak, füstölők, melyek nyerstégla lábazattal és téglapillérekkel, kis nyeregtetővel épültek.

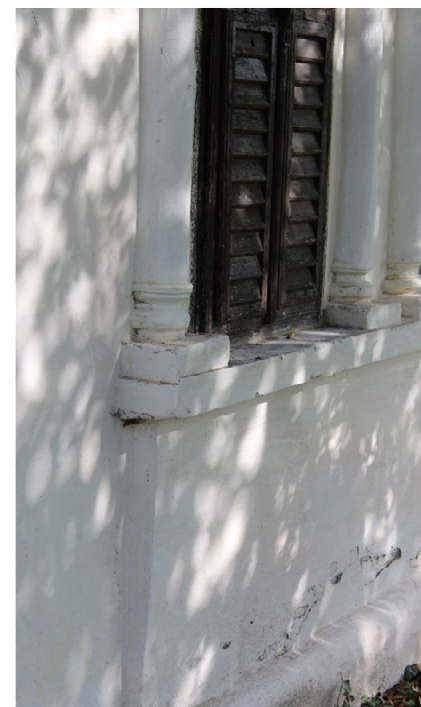

RÉSZLETEK

„A részletek fontosságát nem lehet eltúlozni!” /Sherlock Holmes c. film/

JÓ PÉLDÁK

Kőrös esetében új épületekről nem nagyon beszélhetünk, viszont a hagyományos régi épületek felújításánál találkozunk követendő példákkal.

Fontos szempont egy épület felújításánál a hagyományok követése. Törekedni kell az egyszerűség mellett az eredeti állapot visszaállítására. Például, ahol egy régi tornácos háznál az utcai tornácajtó be lett falazva utólag, vagy a két kis utcára nyíló ablak helyett egy nagyobb ablak került beépítésre, lehetőség szerint az eredeti állapot visszaállítása a követendő példa.

A színezés és az anyaghasználat is visszafogott, hagyományt követő legyen.

Példaként szolgáljon az itt felsorakoztatott néhány jól sikerült épületfelújítás.

Új építmény építése esetén is fontos a hagyományok és az épített környezet tiszteletben tatrása.

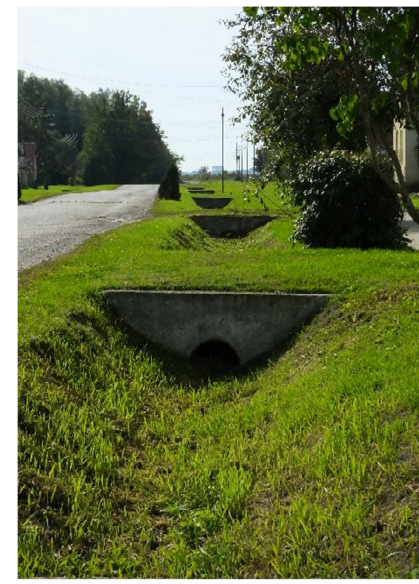

UTCÁK, TEREK

Az eredendően kelet-nyugati tengelyű útifalu (Petőfi Sándor és Kossuth Lajos utca) fejlődése során szabálytalanná vált, jelentős méretű, tölcészerű kiszélesedésével, amely nyugatról lezáratlan maradt, és egy észak-dél tengelyű leágazással bővült (Rákóczi Ferenc utca).

A település közepét képező nagyméretű teresedésen áll a templom, ami ezáltal az orsósfalú jellegét ölti magára.

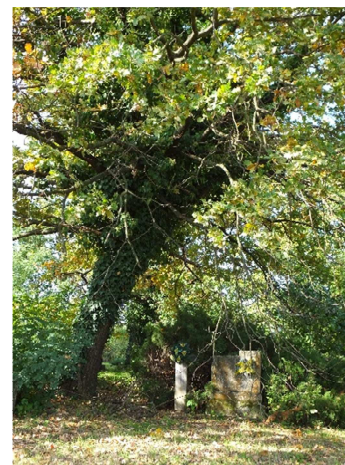

TEMETŐ

Az ormánsági falvak temetői és az ott található sírjelek részei a település történetének és kultúrájának.

Kórós sírkertjében is található még néhány 19. századi fa- és kőfaragó mester kezenymát őrző, csodálatosan megmunkált fejfa és sírkő, amelyek megtartása az utódok, illetve a falu mai lakóinak tiszte.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az épületek tervezésekor figyelembe kell vennünk, hogy egy utcakép minőségét nagyban befolyásolják az épületeken / épületek tartozékain / utcán elhelyezett reklámfelületek, hirdetőtáblák, cégérek. Igényes, esztétikus, nem túl feltűnő hirdetőfelületekkel nemcsak a járókelőket tájékoztathatjuk, de hozzájárulhatunk egy szebb utcakép, megteremtéséhez. Cégér, cégtábla elhelyezésekor határozottan ajánlott az épület jellemzőihez, színvilágához, anyaghasználatához való illeszkedés, amely következetes alkalmazásával szebbé tehetjük Kőrös településképét.

A sajátos építmények esetében célszerű a telepítést minél inkább a periférikus területekre tervezni, ha lehetőség van rá a terepszint alá telepíteni.

FORRÁS

KÓRÓS KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZA TA

Kórós postai címe: 7841 Kórós, Kossuth utca 40.

Telefon: (06-73) 496-064

Polgármester: Gotthár László

polgarmester emailcíme: polgarmester@koros.hu

honlap címe: www.koros.hu

Főépítész: Bánfalvi Zoltan

KÉSZÍTETTE: Görgényi Imre egyéni vállalkozó – Görgényiné Fehér Zsófia /okleveles építész/

FORRÁSOK:

- Pécsi Építész Kör Építész- és településtervező Kft. : Tíz ormánsági település településszerkezeti terve + alátámasztó munkarészek
- Pécsi Építész Kör Építész- és településtervező Kft. : Kórós településszerkezeti terve
- Dévényi és Társa Építész Kft.: térképvázlat
- Dévényi és Társa Építész Kft. / Lugosi Ágnes: építészeti és tájértékek
- internet
- Lechner Tudásközpont
- A+ Építész Stúdió Kft.
- tak.lechnerközpont.hu
- www.koros.hu

FOTÓK:

- Bánfalvi Zoltán
- saját
- internet
- internet: Papp Eszter, Nagy Balázs

LÉGIFOTÓK:

- Hajdu Csaba

Kórós, 2017.